

Riktlinjer för sommargågata och sommartorg

Trafiknämnden initierade konceptet Levande Stockholm i budget 2016, för ett ökat stadsliv och trivsammare vistelsemiljöer. Trafikkontoret ska tillsammans med stadsdelsförvaltningar, fastighetsägare och näringsidkare identifiera och skapa fler gågator, gångfartsgator, sommargågator, trottoarer som kan breddas, parkeringsplatser som tillfälligt kan upplåtas för uteserveringar, pop-up-parker samt bättre nyttjade torgytor. Detta förutsätter att fastighetsägare och näringsidkare lokalt bidrar till denna stadsutveckling. En framgångsfaktor är att samverka med lokala aktörer, som stadsdelsförvaltningar, bostadsbolag, kultur- och idrottsföreningar m fl. Konceptet sommargågator permanentas i budget 2017. Trafiknämnden ska även utarbetata en vinterstrategi, inom ramen för Levande Stockholm, i syfte att Stockholm ska bli en mer attraktiv vinterstad.

När Gångplan för Stockholm antogs av kommunfullmäktige i april 2016, integrerades Levande Stockholm i dess handlingsprogram. Levande Stockholm är ett bra komplement till övriga gångplanen, då det framförallt fokuserar på vistelsekvaliteter, medan gångplanen i övrigt har fokus på förutsättningar för gåendes rörelse i staden. Sommargågator och sommartorg ger möjlighet för Staden att tillfälligt pröva en annan användning av gaturummet och genom att utvärdera försöket lära sig mer om gågator och gångfartsområden. Levande Stockholm ger också möjlighet för boende och verksamma att påverka sin närmiljö. Dessa riktlinjer behandlar endast tillfälliga sommargågator och sommartorg, andra typer av reglering av tillfällig gatuanvändning kan också förekomma och behöver studeras vidare.

Kriterier för val av plats

	Sommargågata	Sommartorg
Målpunkter	Befintliga målpunkter kompletteras av skapade målpunkter på båda sidor gatan.	Befintliga målpunkter kompletteras av skapade målpunkter på minst en sida av ytan.
I anslutning till målpunkter för barn, äldre eller personer med funktions-nedsättning	Ok	Ok
Spårtrafik (spårväg)	Nej	Nej, ej på ytan men gärna en hpl i anslutning till.
Stombuss	Nej	Nej, ej på ytan men gärna en hpl i anslutning till.
Buss i linjetrafik	Nej, möjligen kan en befintlig busslinje tillfälligt ledas om, om det ej påverkar tidtabell eller hpl lägen	Nej, inte på ytan men gärna en hpl i anslutning till.

Primär uttryckningsväg/huvudgata	Nej	Nej
Pendlingsstråk för cykeltrafik	Nej	Nej, ej över ytan men gärna i anslutning till.
Huvudstråk för cykeltrafik	Fungerar beroende på utformning. Ej lämpligt vid cykelbana längs gatan.	Fungerar beroende på utformning. Ej lämpligt med cykelbana över ytan.
Genomfartstrafik bil	Nej, befintlig genomfartstrafik måste kunna hitta alternativa vägar	Nej, befintlig genomfartstrafik måste kunna hitta alternativa vägar
Genomfartstrafik tung trafik	Nej	Nej
Parkering	Befintlig parkering, förutom Rh-p, måste kunna tas bort	Befintlig parkering, förutom Rh-p, bör kunna tas bort tillfälligt
Leveransbehov	Litet	Litet
Angöringsbehov	Litet, för andra än boende längs gatan.	Litet

Målbild vid genomförande

	Sommargågata	Sommartorg
Relation gående/fordon	Nästan bara gående	Nästan bara gående på ytan
Målpunkter under genomförandet	Befintliga målpunkter kompletteras av skapade målpunkter på båda sidor gatan.	Befintliga målpunkter kompletteras av skapade målpunkter på minst en sida av ytan.
Rörelsemönster gående	Gående kan röra sig obehindrat över hela ytan	Gående kan röra sig obehindrat över hela ytan
Hastigheter (krav)	Max gångfart	Max gångfart
Genomfartstrafik bil	Nej	Nej
Genomfartstrafik tung trafik	Nej	Nej
Parkering	Endast Rh-p	Endast Rh-p
Kontrastverkan	Möblering, färgsättning, folkliv, aktiviteter, tillfällig konst/kultur bidrar till en upplevelse av kontrastverkan.	Möblering, färgsättning, folkliv, aktiviteter, tillfällig konst/kultur bidrar till en upplevelse av kontrastverkan.

Resonemang

Relation gående/fordon

En grundförutsättning för en lyckad sommargågata eller sommartorg, är att det finns underlag för tillräckligt många gående på platsen, för att skapa ett folkliv. Andelen gående måste förväntas bli stor i förhållande till andelen fordon. Att befolka en ursprungligen folktom plats kräver stora insatser. På gågatan och i gångfartsområdet framför allt, för att det ska upplevas motiverat att införa hastighetsbegränsningen gångfart samt på gågatan även en begränsning av motorfordonens tillgänglighet. Om fordonstrafiken är dominerande kommer inte platsen att upplevas som attraktiv av gående och platsen avfolkas.

Målpunkter

För att det ska vara motiverat att anlägga en gågata, ska gåendes behov av att korsa gatan på många ställen vara stort, t ex att det finns målpunkter i form av restauranger, butiker mm längs båda sidor. På sommargågatan och sommartorget kan nya tillfälliga målpunkter skapas, i form av vistelseytor eller aktiviteter, vilket påverkar rörelsemönster och folkliv på platsen positivt. De skapade målpunkterna kompletterar de redan befintliga.

I direkt anslutning till målpunkter för barn, äldre eller personer med funktionsnedsättning

På gågata och i ett gångfartsområde ska fordonstrafik väja för gående och får inte föras med högre hastighet än gångfart. Detta talar för att det är lämpliga regleringar även vid målpunkter för barn, äldre eller personer med funktionsnedsättning.

Rörelsemönster gående

På en gågata och i ett gångfartsområde ska de gående kunna röra sig obehindrat eftersom fordonstrafik enligt trafikreglerna ska väja för gående och hastigheten är gångfart.

Hastigheter

På en gågata och i ett gångfartsområde får fordon inte föras i högre hastighet än gångfart. För att få önska effekt på fordonens hastighet är det viktigt att utformningen av gatan speglar hastigheten gångfart. En gata eller ett område får dessutom endast förklaras som gångfartsområde om det är utformat så att det framgår att det inte är lämpligt att föra fordon med högre hastighet än gångfart. Låg hastighet innebär en ökad trafiksäkerhet men också begränsad framkomlighet för fordonstrafiken. Fordonens hastighet påverkar också hur attraktiv platsen kommer att bli för gående. För att sänka hastigheten och begränsa framkomligheten för fordonstrafikanter bör sikten begränsas genom placering av grönska och möblering. En rak gata, med fri sikt, utan möblering eller vegetation inbjuder till höga hastigheter.

Spårtrafik

På en gångata får fordon inte föras i högre hastighet än gångfart vilket innebär en begränsning i spårvagnens framkomlighet. Spårvagnar har dessutom företräde och därmed ingen skyldighet att väja för gående. De har också svårt att utföra snabba inbromsningar. Spårtrafik bör därför inte trafikera en gångata eller en plats reglerad för gångfart. En hållplats för spårtrafik i anslutning till sommargågatan eller sommartorget är en målpunkt som bidrar till att befolka platsen.

(Stom-)buss i linjetrafik

På en gångata och i ett gångfartsområde har fordon väjningsplikt mot gående samt får inte föras i högre hastighet än gångfart vilket innebär begränsningar i stombussens framkomlighet. Dessutom kan utformningen för att säkerställa låg hastighet innebära olägenheter för busstrafiken. Buss i linjetrafik inklusive stombuss bör därför inte trafikera en gångata eller en plats reglerad för med gångfart. En busshållplats i anslutning till sommargågatan eller sommartorget är en målpunkt som bidrar till att befolka platsen.

Primär utryckningsväg

Gågatan och gångfartsområdet ska utformas för att säkra låg hastighet. Primär utryckningsväg bör därför inte kombineras med gångata eller gångfartsområde. Kortare sträcka över en shared space yta kan vara primär utryckningsväg.

Pendlingsstråk för cykeltrafik

På en gångata och i ett gångfartsområde har fordon väjningsplikt mot gående samt får inte föras i högre hastighet än gångfart vilket innebär begränsningar i cyklisternas framkomlighet. Pendlingsstråk för cykeltrafik bör därför inte kombineras med gångata eller gångfartsområde.

Huvudstråk för cykeltrafik

På en gångata och i ett gångfartsområde har fordon väjningsplikt mot gående samt får inte föras i högre hastighet än gångfart vilket innebär begränsningar i cyklisternas framkomlighet. Det kan därför vara olämpligt att kombinera huvudstråk för cykeltrafik med gångata eller gångfartsområde, särskilt i de fall cykling ej sker i blandtrafik på separat cykelbana, eftersom samspelet försvåras och det är svårt att få cyklister att anpassa sin hastighet till gångfart. Hur anläggningen fungerar är beroende av hur stor andelen cyklister är på platsen, samt på hur gaturummet är uppdelat. Det är viktigt att det tydligt framgår att gångfart råder på sträckan och att cyklister måste anpassa sig efter de gåendes hastighet och rörelsemönster.

Genomfartstrafik bil

Om omläggning av genomfartstrafik ej är möjlig och behov av genomfartstrafik finns bör annan utformning än gågata väljas. För att ett gångfartsområde ska upplevas som lugnt, säkert och trevligt samt inbjuda till vistelse måste fordonsflödet vara litet. Hur många fordon som uppfattas som litet är platsspecifikt och måste avgöras från plats till plats. Fordonsflödet bör dock aldrig överstiga 1000 fordon/dygn.

Genomfartstrafik tung trafik

Om omläggning av genomfartstrafik av tung trafik ej är möjlig och behov av genomfartstrafik av tung trafik finns, bör annan utformning än gågata eller gångfartsområde väljas. Det är svårt att kombinera gående och tunga fordon och samtidigt skapa en plats som upplevs lugn, säker och trevlig samt inbjuder till vistelse för gående.

Parkering

Enligt trafikförordningen får fordon endast parkera på särskilt anordnade parkeringsplatser på en gågata och i ett gångfartsområde. På en gågata eller i ett gångfartsområde bör antalet parkeringsplatser hållas nere för att inte generera trafik samt för att ytor ska kunna prioriteras för gående och vistelse. Rader av parkerade bilar skapar barriärer för gående och signalerar att platsen är till för fordon. På en gågata bör endast parkeringsplats för personer med rörelsenedsättning anläggas. Om parkering ska anläggas bör den vara korttidsparkering. På ett torg kan parkering förekomma, men det är ej lämpligt i samband med sommartorg, då fordonstrafiken bör minimeras.

Leveransbehov

Ett litet leveransbehov fungerar även på en gågata eller inom ett gångfartsområde. Vid större behov får gatans läge och funktion betydelse. Finns tidpunkter då antalet gående är färre längs gågatan eller i gångfartsområdet kan leveranserna vara omfattande förutsatt att leveranserna kan begränsas till dessa tider.

Angöringsbehov

Om det finns många entréer som behöver angöras eller om det finns enstaka entréer som har stort angöringsbehov (t ex en vårdcentral) bör annat alternativ än gågata väljas. Gatan kommer inte upplevas som en gågata om det är många angörande fordon. För ett gångfartsområde har inte angöringsbehovet någon betydelse så länge inte det totala antalet fordon i området/längs gatan blir för stort.

Kontrastverkan

Genom tillfällig och utmärkande möblering, ny grönska, anordnade aktiviteter i gaturummet och en betydligt förändrad trafikrytm och fördelning av trafikanter skapas en upplevelse av kontrast till den rådande gatusituationen före anläggandet av sommargågatan eller sommartorget. Att

utforma gatans eller platsens entréer är särskilt viktigt för att signalera att den skiljer sig från traditionella gator och torg. Entrén kan smalnas av genom placering av vägmärken i skyltbågar och genom medveten placering av möblering och vegetation. Tydliga entréer bidrar till att minska genomfartstrafiken och sänka hastigheten på fordonstrafiken.

För att anläggningen ska uppfattas som ett positivt tillskott i staden är det viktigt att åstadkomma folkliv och en märkbar kontrastverkan. Att människor (gående och cyklister) redan ursprungligen vistas eller rör sig över platsen ger goda förutsättningar för att skapa en levande sommargågata eller sommartorg. Uteserveringar är ofta positiva inslag som signalerar stadsliv.

Lagar

Trafikförordningen (1998:1276)

Gågata

8 kap. Bestämmelser för trafik på gågata och i gångfartsområde m.m.

1 § På en **gågata** och i ett gångfartsområde gäller följande.

1. Fordon får inte föras med högre hastighet än gångfart.
2. Fordon får inte parkeras på någon annan plats än särskilt anordnade parkeringsplatser.
3. Fordonsförare har väjningsplikt mot gående.

På en **gågata** får motordrivna fordon inte föras annat än för att korsas den. Sådana fordon får dock föras på gågator om det behövs för

1. varuleveranser till eller från butiker eller motsvarande vid gågatan,
2. transporter av gods eller boende till eller från adress vid gågatan,
3. transporter av gäster till eller från hotell eller motsvarande vid gågatan, eller
4. transporter av sjuka eller rörelsehindrade personer till eller från adress vid gågatan.

Förordning (2007:101).

3 kap. Bestämmelser för trafik med fordon

Trafik i en vägkorsning m.m.

21 § [...]

En förare har också väjningsplikt mot varje fordon vars kurs skär den egna kursen när föraren kommer in på en väg

1. [...]

3. från en cykelbana, en **gågata**, ett gångfartsområde eller från terräng, eller

4. [...]

Bestämmelser för gående på väg

7 kap. Bestämmelser för gående på väg

1 § Gående skall vid färd på väg använda gångbanan eller vägrenen.

Om det inte finns någon gångbana eller vägren, skall gående använda cykelbanan eller körbanan. [...]

Gående som använder vägrenen eller körbanan skall om möjligt gå längst till vänster i färdriktningen. [...]

3 § Gående skall korsa en kör- eller cykelbana på ett övergångsställe. Om det inte finns något övergångsställe i närheten, skall gående i stället korsa kör- eller cykelbanan tvärs över denna och helst vid en vägkorsning.

Kör- eller cykelbanan skall korsas utan onödigt dröjsmål.

4 § Gående som skall gå ut på ett övergångsställe skall ta hänsyn till avståndet till och hastigheten hos de fordon som närmar sig övergångsstället.

Utänför ett övergångsställe får gående korsa vägen endast om det kan ske utan fara eller olägenhet för trafiken.

Plan- och bygglagen

Torg

Användningen **torg** inrymmer olika typer av torg med tillhörande verksamheter och ska vara avsett för ett gemensamt behov. [...] det kan till exempel vara torghandel, kiosker och serveringar, kollektivtrafik med hållplatsskydd eller parkeringsplatser. [...] Om inget annat uttrycks omfattas också normal fordonstrafik, motsvarande det som ingår i användningen gata. [...]